

UKF

Medlemsinformation 1

- nyhetsbrev jan. 1999

Dalfolkets arbetsvandringar till Stockholm.

Trons Lasse och Runar Tommila från Falun berättar om herrarbete och sin vandringen till Stockholm 1998.
Villa Skoga, onsd. 17 feb. kl 19.00

Kalender - Urval för Upplands-Bro. *Se sid 3-4*

Tisd. 19 jan Hembygdsgården Klint kl 19.00

- **Hur var det i Bro för 50 år sedan.** Arr. Kulturbojen

Torsd 21 jan. Hembygdsgården i Kungsängen. kl 19.30

- **Vilhelm Moberg** - dottern Marianne Forsell berättar.

Arr. Stockholms-näs hembygdsgörelse

Onsd. 27 jan. Villa Skoga, Kungsängen, kl 19.00

- **Runor från urtid till nutid.** Runor som bokstäver, symboler och magiska tecken, Curt Dahlgren. Arr. UKF

Onsd. 3/2, 24/2, 19/3, 24/3. Villa Skoga, Kungsängen

- **Studiecirkel i runtolkning.** Curt Dahlgren, UKF

Onsd 17 feb. Villa Skoga, Kungsängen, kl 19.00

- **Dalfolkets arbetsvandringar till Stockholm.** Trons Lasse och Runar Tommila, Falun, berättar om herrarbeten och sin fotvandring till Stockholm. Stort projekt på gång. Arr. UKF

Onsd. 3 mars, Dagcentralen i Bro, kl 19.00

- **Jörgen Martinsson - Antikrundan kåserar** om konst och antikviteter. Arr. UKF

Onsd. 17 mars. Folkets hus, Kallhäll, kl 19.00

- **Bolindermuseet**, studiebesök. föreståndaren Kåre Andersson guidar. Gemensamt kaffe efteråt. Arr. UKF

Onsd. 7 april. Villa Skoga, Kungsängen kl 19.00 (19.30)

- **Runstenschuggaren Janne** - UKF:s årsmöte

Onsd. 21 april. Villa Skoga, Kungsängen, kl 19.00

- **Forskarträff.** Arr. UKF

Sönd. 16 maj. Stora Ekeby, Låssa, kl 10.00

- **Rösaring - "Grand tour"**. Vandring i området. Fakta och spekulationer. Börje Sandén. Arr. UKF

Lörd. 29 maj. Tjusta skolområde

- **Bygdens dag i Håtuna - Håbo-Tibble**

Arr. Föreningarna i bygden

Jörgen Martinsson

- Antikrundan

kåserar om konst och antikviteter

Dagcentralen i Bro

onsdagen 3 mars kl 19.00

Runor från urtid till nutid.

Runornas användning som bokstäver, symboler och magiska tecken under 1600 år.

Allmän föreläsning, studiecirkel och studiebesök på runstenshuggarverkstad.

Villa Skoga. Ledare Curt Dahlgren

Onsdagar. - Start 27 januari.

Bolindermuseet i Kallhäll

Studiebesök

Onsd. 17 mars kl 19.00

Rösaring - "grand tour"

Vandring ca 6 km. Arkeologiska

fakta. Teorier kring

fruktbarhetsdyrkan. Folketro.

Geologi. Arkeo-astronomiska

spekulationer.

Föreningen för
Upplands-Bro
Kulturhistoriska
Forskningsinstitut

Ordförande Curt Dahlgren. Glimmerstigen 8, 196 33 Kungsängen. 08-581 702 45
Institutschef Börje Sandén, Målarvägen 19, 197 30 Bro. 08-582 405 15 pg 27 58 94-4
Upplysningar 08-582 40515. Telesvar/fax 582 413 55
E-post ukforsk@algonet.se. Internetadress: <http://www.algonet.se/~ukforsk>

Föreläsningar, studiecirkel, studiebesök, fältvandring och annat aktuellt för UKF

Våra aktiviteter genomförs i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan

Ev. ändringar och nyheter annonseras i Mälarposten, på UKF:s och kommunens hemsidor.

UKF: www.algonet.se/~ukforsk. Upplands-Bro kommun: www.upplands-bro.se

Kostnad vid föreläsningar, 30:- då inget annat anges

Arrangör är UKF om inget annat anges

Numera kan vi inte räkna med kommunala bidrag för vår verksamhet.

Viktiga inkomstkällor är därför medlemsavgifter och inträdesavgifter vid våra aktiviteter.

Tisd. 19 jan Hembygdsgården Klint kl 19.00

- **Hur var det i Bro för 50 år sedan.** Arr. **Kulturbojen**

Tord. 21 jan. Hembygdsgården i Kungsängen. kl 19.30

- **Vilhelm Moberg** - dottern Marianne Forsell berättar.

Arr. **Stockholms-näs hembygdsförening**

Onsd. 27 jan. kl 19.00 Villa skoga, Kungsängens centrum. Bakom posten och systembolaget

Runor från urtid till nutid. Under minst 1600 år har runor använts i Norden. **Curt Dahlgren**, UKF, reder ut begreppen kring runornas användning som bokstäver, symboler och magiska tecken. Föreläsningen är en introduktion till en **studiecirkel i runtolkning** med särskild hänsyn till runtexter i vår närhet: **onsdagar 3/2, 24/2, 10/3, 24/3**. Föredrag av runristaren Janne Jonsson från Ösmo **7/4**. och studiebesök på Överfors gård. *Se nedan.*

Onsdagar 3/2, 24/2, 10/3, 24/3, studiecirkel, Villa Skoga kl 19.00

Runstenar och runtolkning. Studiecirkel kring runstenar i vår närmaste omgivning, ledd av Curt Dahlgren. Anmälan kan göras vid föredraget 27 jan eller på telefon 581 702 45 (Curt Dahlgren). 30:- per tillfälle eller 90:- för fyra träffar, insättes på UKF:s pg 27 58 94-4

Onsd. 17 febr. kl 19.00, Villa Skoga, Kungsängens centrum. Bakom posten och systembolaget

Dalfolkets arbetsvandringar till Stockholm

Några entusiaster i Dalarna vill uppmärksamma dalfolkets omtalade arbetsvandringar genom århundradena. Sommaren 1998 fotvandrade några av dem till Stockholm. En kartläggning och uppmärkning av den gamla vägsträckningen ingår i deras projekt. Dalallmogens marsch till Stockholm 1743, "Stora daldansen" följde samma vägar. Dalkarlsbacken på Stäksön var "deras backe".

Trons Lasse, uppmärksammat fotograf i Falun, och **Runar Tommila**, arkeolog, berättar om **dalfolkets "herrarbete" och vandringen till Stockholm**, illustrerat med bild och film.

Torsd. 18 feb. Hembygdsgården i Kungsängen, kl 19.30

Ett program om Nils Ferlin. Ove Engström, sång, gitarr, Tor Englund, recitator,

Arr. **Stockholms-Näs hembygdsförening**

Onsd. 3 mars. kl 19.00 Dagcentralen i Bro

Jörgen Martinsson, Antikrundan kåserar om konst och antikviteter.

Jörgen är chefsintendent för kvalitet på Stockholms Auktionsverk och har tidigare arbetat i 10 år för Bukowskis. Utförligare presentation torde vara överflödig. Kostnad 40:-

Onsd. 17 mars. Folkets hus i Kallhäll. kl 19.00

Bolindermuseet i Kallhäll. Vi gör ett studiebesök på Bolindermuseet i Folkets hus i Kallhälls centrum. Kåre Andersson, museets initiativtagare, föreståndare och eldsjäl guidar oss. Samlingarna minner om verksamheten vid Bolinders verkstäder i första hand i Kallhäll, men också från delar av tiden på Kungsholmen i Stockholm. Efter visningen och Kåres berättelser dricker vi en kopp tillsammans. Pris 40:-. Begränsat deltagarantal. Anmälan på UKF:s telefon 08-582 40 515, telesvar 582 413 55.

Onsd. 7 april. kl 19.00 (19.30), Villa Skoga. Kungsängen, bakom posten och systembolaget. Föredrag 19.30, föregånget av årsmöte kl 19.00

Vikingens vardag. Hantverk - träsniderier - husbygge - matlagning - runstenshuggande.

Janne Jonsson, med rik erfarenhet från verksamheten på Överfors gård i Osmö, levandegör vikingatidens vardag. I början av maj (v 18) gör vi **studiebesök** på hans vikingagård, då vi får se och pröva forntida hantverksteknik inklusive runstenshuggande.

Onsd. 21 april kl 19.00. Villa Skoga, Kungsängens centrum. Bakom posten och systembolaget.

Forskarträff. Idé om stöd till amatörforskare.

Medlemmarna i UKF har det gemensamt, att alla har intresse av hembygds- och kulturhistoria. Det kan röra släktforskning, intresse för ortnamn eller forskning om den by där farfar levde. Amatörforskare eller fritidsforskare, om vi så vill, behöver varandras stöd för att komma vidare. Professionella forskare har kompetens som givetvis också är ett stort stöd för oss amatörer.

Hur ska UKF på ett aktivt sätt kunna vara en stödjande länk för amatörforskare och amatörforskningen? På vilket sätt ska vi gå vidare? Är det regelbundna *forskarträffar* med inbjudna proffs eller duktiga amatörer? Handlar det om studiecirklar i olika ämnen? Ska vi kanske ge varandra uppslag om ämnesområden för forskning?

Låt oss börja med ett samtal om hur vi går vidare. Vid ett sådant tillfälle kan vi ge varandra idéer och uppslag om arkivforskning, intervjuteknik, hur man samlar och katalogiserar uppgifter, datorhjälp i forskningen eller varför inte ge varandra tips på referenslitteratur. Ledare är *Bengt Borkeby, 583 540 06*

April. Exkursion på skjutfältet. Samling Håbo-Tibble kyrka för samåkning i bilar.

Signalstenarna, Mormonernas hemvist, Thorsätra, uppmålning av Sigtuna nyckelsten.

Exkursion under ledning av Börje Sandén. Samarbete med Håtuna och Håbo-Tibble socknars hembygdsförening. **Datum kan ännu inte bestämmas. Se "Det händer i Upplands-Bro" i Mälarposten.**

Onsd. 5 maj, Studiebesök kl 19.00 på Överfors gård, Ösmo.

Runstenar och vikingatida hantverk. Besök på en vikingatida gård.

Janne Jonsson visar sin gård byggd efter vikingatida principer. Vi får ta del av gammal hantverksteknik. Du kanske vill pröva på hur det känns att hugga runor. Janne berättar om det dagliga livet på vikingatiden. Vi serveras en vikingatida måltid med rökt kött och mjöd. Anmäl ditt intresse i god tid. Deltagarantalet är begränsat till ett 20-tal. Samåkning i bilar från Kungsängens station kl 18.00. Beräknad kostnad 70:- Anmälan på 582 40 515, 582 413 55 (telefonsvarare). *Thore Isaksson* är ledare och kan ge närmare upplysningar om studiebesöket tel 581 712 40.

Sönd. 16 maj. Fältvandring ca 6 km. Samling vid Stora Ekeby kl 10.00

Rösaring - "grand tour". Vandring ca 6 km. Arkeologiska fakta, teorier kring fruktbarhetsdyrkan, folktro, geologi och arkeoastronomiska spekulationer kring labyrinten, processionsvägen och tolkningen av ortnamnen i området. Börje Sandén kommer under vandringen att referera till Tacitus beskrivning av germanernas fruktbarhetsdyrkan. Heldag. Tag med förtäring. Kaffeserveringen vid Stora Ekeby är öppen.

Lörd. 29 maj, Tjusta skolområde

Bygdens dag.

Det årliga evenemanget som föreningarna i Håtuna och Håbo-Tibble står för.

Arkeologi i Upplands-Bro - historik 1981-1998

Sedan några år tillbaka befinner sig arkeologin i Sverige i något som i viss mån kan beskrivas som en kris. Utbildade arkeologer avskedas för närvarande av de antikvariska myndigheterna. Det beror på att arkeologiska undersökningar normalt betalas av den som vill exploatera mark som innehåller fornminnen. Det ekonomiska läget i landet ger för närvarande inte stort utrymme för investeringar i ny vägar. Nya bostads- och industriområden behövs inte heller i lika stor utsträckning som förr. Byggandet av Mälarsebanan var det som senast gav levebröd åt yrkesverksamma arkeologer i vårt område.

Amatörarkeologin blomstrar i Stockholms län

I detta läge får amatörarkeologerna mycket intressanta uppdrag. De erbjuds syssla med sådana objekt, som inte har med exploatering att göra, utan sådana som forskarna av vetenskapligt intresse vill ägna sig åt, men inte kan få anslag till. Längre har arkeologin i Sverige sysslat med sådant som måste undersökas eftersom marken skulle utnyttjas för vägar eller bebyggelse. I detta nya läge kommer amatörarkeologerna väl till pass, eftersom de har arkeologin som hobby och gärna använder semesterdagar och helger.

Amatörarkeologin i Upplands-Bro

Upplands-Bro har genom åren kunnat erbjuda intressanta fornlämningsobjekt för forskare och amatörarkeologer. Man kan till och med säga att en stor del av amatörarkeologin i Stockholms län blomstrar med hjälp av arkeologiska aktiviteter i Upplands-Bro. Amatörerna - eller fritidsarkeologerna som vänliga professionella arkeologer ibland använder - fick en fastare organisatorisk form i samband med undersökningarna av processionsvägen vid Rösaring 1981-82. De har organiserat sig i Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund.

Man får en god uppfattning om vad som är arkeologiskt intressant i Upplands-Bro genom att studera de aktiviteter som ägt rum vid sidan av ett stort antal exploateringsgrävningar. Förteckningen tar således upp sådana undersökningar som den arkeologiska forskningen är intresserad av.

Sedan UKF:s tillkomst 1987 har dessa skett på föreningens initiativ.

Undersökningar och verksamheter i Upplands-Bro med arkeologisk inriktning

Rösaring 1981-82

Arkeologisk undersökning av processionsvägen. Riksantikvarieämbetet och Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund.

Fornsigtuna 1984-88

Sex grävperioder i Fornsigtuna under 5 år. Raä och Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund.

Almarestäket 1988

Uppmätning av borgruinen med s.k. totalstation. UKF och Geodimeter AB på uppdrag av Raä och länsantikvarien.

Hålvägarna vid Draget 1988

Uppmätning med totalstationen. UKF och Geodimeter AB.

Almarestäket 1989

Marinarkeologiska undersökningar. UKF och LM-DYK. 10 dykningstillfällen

Birka 1991

Studiebesök med chartrad båt till Birka. UKF och David Damell från Raä.

Rösaring 1992

Undersökning av jordstrålning i anslutning till labyrinten. UKF och Arne Groth

Arkeologidagen 1994

Ryssgraven och Dalkarlsbacken. Hålvägarna och fornborgen vid Draget. UKF

Almarestäket. 1994

Elektronisk kartläggning av vattnen runt biskopsborgen. Dendrokronologisk datering av funna stockar. UKF och dykaren Kjell-Ove Mattsson m fl.

Birka 1995

Studiebesök med chartrad båt. Lena Holmquist-Olausson från Arkeologiska forskningslaboratoriet. UKF

Hålvägar i Uppland 1995

Rundtur med chartrad buss till Flottsund, Dragby.
UKF

Arkeologidagen 1995

Rösaring
UKF

Arkeologiska undersökningar i Ryssland 1996

Föredrag av Ingmar Jansson från Stockholms universitet
UKF.

Arkeo-astronomi 1996

Tre föreläsningar av Jens Tellefsen från Tekniska högskolan.
UKF

Fornborgen vid Draget 1996

Två grävperioder.
Raä och Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund.
Fyra guidade visningar.

Arkeologidagen 1996

Fornsigtuna
UKF

Rösaringsprojektet 1996

Specialinventering av fornminnen i Låssa socken.
Raä, läns museet och Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund

Rösaringsprojektet 1997

Arkeologiska undersökningar. Kartering, fosfatprover, metallsökare
Länsmuseet och Arkeologisektionen.

Rösaring 1997

Astronomiska synpunkter på processionsvägen.
Föredrag av professor Curt Roslund från Göteborg Kultplatsen i ny belysning. Föredrag av John Kraft
UKF

Fornborgen vid Draget 1997

Arkeologisk underökning.
Raä och Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund. Guidade visningar.

Arkeologidagen 1997

Kultplatsen/fornborgen vid Draget
UKF

Rösaringsprojektet 1998

Fältvandring i grävningssområdet.
Arkeologiska undersökning Sommaren 1998
- Se sammanfattning av 3 års undersökningar i nyhetsbrevet 1998-2

Varför denna mängd av arkeologiska undersökningar i Upplands-Bro?

Det är ett flertal faktorer som här samverkar. Förutom lokala initiativ från hembygdsföreningarna i kommunen, UKF och Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning är orsaken till de många undersökningarna det faktum att arkeologiskt intressanta objekt finns inom kommunens gränser. Det är här de ligger Rösaring, Fornsigstuna, Almarestäket, Mälardalens största forntida vallanläggning och mellansveriges största hålvägssystem.

En tredje faktor är naturligtvis att det finns forskare av facket som intresserar sig för just våra fornminnesplatser. Utan deras intresse skulle inga undersökningar kunna ske. Amatörerna har inte kompetens att leda sådan verksamhet.

Men det är tack vare många arkeologiskt intresserade människor i Stockholms län som verksamheten kan bedrivas i den omfattning som sker. Är du intresserad av arkeologi bör du ta kontakt med Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund. Genom medlemskap får du speciell information om arkeologin i hela länet. Sätt in 50:- på sektionens postgiro 497 36 80-4. Telefon 756 59 18 till ordföranden Ingrid Karlmar.

Och varför ligger så många fornminnesplatser här?

Förklaringen är landhöjningen. Mälaren var ända in på medeltiden en del av havet och härifrån utgick de stora vattenvägarna in mot de befolkade områdena. Det som nu kallas Upplands-Bro låg centralt i det dåtida Sverige. Betänk att vår bygd "ligger inklämd" mellan Birka - Sigtuna och Uppsala.

Utgivningen av hushållningsjournalerna 1776-1813

Det mångåriga projektet med Hushållningsjournalerna som återfanns i Håbo-Tibble klockstapel har nu kommit så långt att en utgivning i bokform är aktuell. Tidigare medlemmar av UKF torde känna till det omfattande materialet bestående av över 2000 artiklar, som berättar om 1700-talets försök att bättra på hushållningen i landet. Gudrun Sandén har nu avslutat en sista genomgång och revidering av de ca 450 sidornas sammanfattning på modern svenska.

Från början var det tänkt att den databas som materialet ligger i skulle utgöra den slutliga publiceringen. I den kan sökningar göras på många olika sätt. Med en modern snabb dator sker s.k. fritextsökning över hela textmassan på ett par sekunder. Skärmen visar artiklarnas titlar och den sammanfattande texten. I en x-ruta kan man markera de artiklar som är relevanta för sökningen och få dem utskrivna omedelbart. Sökningen möjliggörs också genom listor med sökord (1766) för ämnesområden, omnämnda orter och personer. En klick med musen på något ord och du får tillgång till alla artiklar, med möjlighet att välja ut de särskilt intressanta för utskrift.

Det har visat sig att materialet är av intresse för forskningen. Det är nämligen ganska okänt och finns hittills endast att läsa i bevarade originalskrifter. För vår tids forskare utgör den gamla tyska frakturstilen ett visst hinder vid studiet. Lantbruksakademin vill ha materialet tryckt i bok, förutom i digital form. Med UKF:s tryckmetod är det nu möjligt att förverkliga det förra önskemålet. För det ändamålet har Patriotiska Sällskapet lämnat ett generöst bidrag.

När databasen är korrekturläst och datorprogrammet blivit designat för allmän användning kommer vi att göra en CD-skiva av det.

Som exempel väljer vi att visa vad som avhandlades i jan-febr för 200 år sedan. Hämtat ur databasen.

1799 jan-febr.

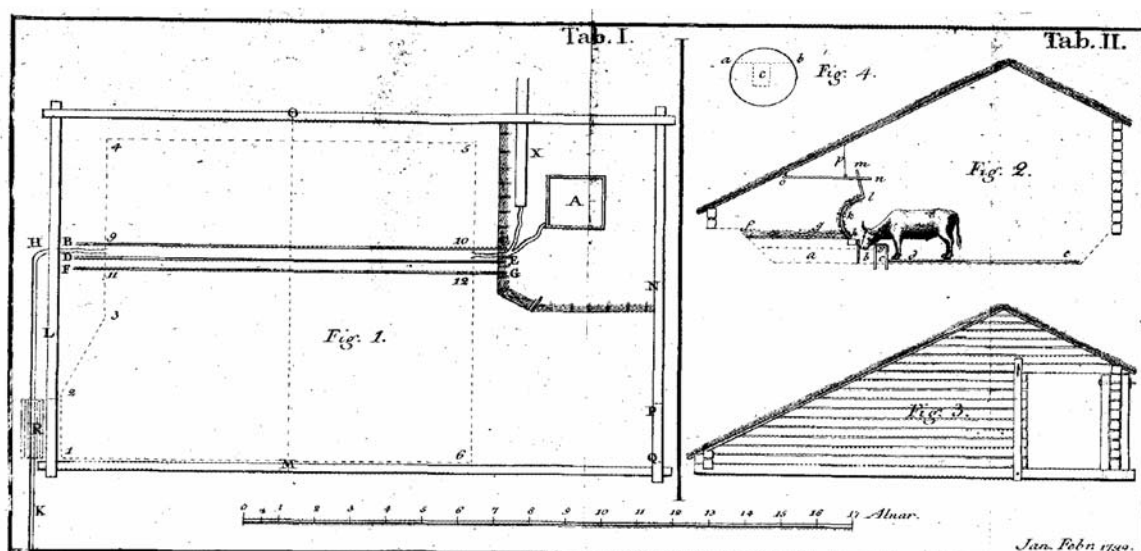
FÖRSÖK AT FÖRBÄTTRA DET WANLIGA SÄTTET AT WATTNA BOSKAP WID KÄLLOR WINTERTIDEN, AF JONAS LITTMARK, BERGS-INGENIÖR.

Olägenheterna vid vattning av boskapen vid källan vintertid är många. Arbetet, som är det svåraste för en piga, blir ofta inte väl utfört. När kölden biter och blåst och yrväder råder segrar egenkärleken över den svaga böjelsen att fullgöra sin plikt.

Boskapen får inte nog med vatten. De vill då inte äta det torra fodret, men gör det med sin andedräkt odugligt.

Dessutom måste hoarna stjälpas varje gång de används, så att det blir färskt vatten, när de fylls på. Då bildas svallis, där korna kan halka omkull och i värsta fall hamna i källan. Kornas träck trampas omkring och blir vid lenväder en bottenlös sörja, som följer med in i köket vid vattenhämtning. Vattnet är också så kallt att djuren inte kan dricka tillräckligt.

Här redovisas försök som gjorts för att förbättra med ritning och tabeller.

1799 jan-febr.

AFHANDLING OM WASSEN. (ARUNDO PHRAGMITES).

Vassen föres av örtekännare till rörsläktet. De igenkännes genom att blommorna alltid nedtill är omgivne av ludd eller ull.

4 arter är för närvarande upptäckta, nämligen Bergröret (Arundos Epigejos), Grenröret (Ar. Calamagrostis), Sandröret (Ar. arenaria) och Strandröret (Arundo Phragmites). De ha olika namn på olika platser t ex vass, rasa, skärvass, bladvass, rör och i Finland ruosko och rahilas. Växer allmänt i Finland vid stränder av havsvikar och åar och insjöar. Påträffas även på åkrar, som ligga nära sjöar. Blomningen sker i aug och det ludna blomfodret faller i vattnet och gror i gyttjan.

Vassen håller stränderna fasta och bildar ett utmärkt skydd för fiskar och fåglar.

Vass är begärligt för boskapen och mycket mjölkökande. Kan ej ges till kor innan de kalvat, då de inte klarar den myckna mjölken. Vassen får inte ges till boskapen, när vippan torkat och blivit ullig. Då fastnar ullen och ger upphov till stockningar och obotliga sjukdomar.

Trots att vassen växer i vatten, drabbas den vid svår torka. Den angrips av bladlöss. Om boskapen äter sådan vass pinkar de blod precis som människor, som ätit för mycket spansk fluga. Den, som skördar sådan vass drabbas ofta av huvudvärk och uppkastning.

Vass, som angripits av bladlöss, skall läggas i vatten en tid och sköljas noga. Detta skall helst ske i saltvatten, som också gör att vassen blir smakligare för djuren.

Vass används, som råghalm att täcka tak med. Den bör ha växt på hård botten och blivit gles och hård.

Bra mattor till att täcka drivbänkar och skärmar görs av vass.

När man gipsar tak och väggar är mattor av vass ett bra underlag. De spikas fast.

I väverierna används vass till spolstickor.

Artilleriet använder vassrör till brandrör.

Blomvippan används av den fattiga delen av nationen till stoppning av kuddar och madrasser. Vippan tas innan fröna mognar, annars äter råttorna sönder kudden för att nå de begärliga fröna. De t o m reder sig bo mitt i maten.

Omogna vippor ger grön färg på ylle betat med alun.

Vipporna används som dammvippor på möbler och andra dyrare husgeråd.

Rötterna användes tidigare som medicin. De ansågs öppnande och fördelande. Nu finns andra verksammare medel.

Då vassen tjänar så många nyttiga ting bör man se till återplantera på ställen där boskapen trampat ned för mycket. Detta sker genom att man försiktigt tar rotskott eller bakar in frön i lerkakor, som trampas ned i gyttjan.

1799 jan-febr.

OM ÅKEDONS FÖRBÄTTRING.

Alla slags åkdon bör ha framhjulen mindre än bakhjulen, då tyngden läggs på bakhjulen.

En lång vagn är lättare att dra än en kort. Det är också bekvämare att åka i en lång vagn, då stötarna blir mindre.

Lasten skall läggas baktill i vagnen.

Dragarna skall vara så långt ifrån tyngden som möjligt.

1799 jan-febr.

UTDELADE BELÖNINGAR AF KONGL. PATRIOTISKA SÄLLSKAPET.

Belöning för utflyttning ur by till vinnande av bekvämlighet vid storskifte. Dessa belöningar betalas av Sällskapet.

Övriga hedersbelöningar som vederbörande själva betala, men Sällskapet lämnat bifall till, bl a fattighusförestånderskan i Örebro Greta Stina Carlsson för den sällsynta trohet och omsorg hon i samma sin tjänst under nära 15 år visat.

1799 jan-febr.

ANMÄRKNINGAR ANGÅENDE WÄDERLEKEN FÖR DECEMBER 1798.

ANMÄRKNINGAR ANGÅENDE WÄDERLEKEN FÖR DECEMBER 1799.

Dalfolkets arbetsvandringar till Stockholm

Några entusiaster i Dalarna vill uppmärksamma dalfolkets omtalade arbetsvandringar genom århundradena. Sommaren 1998 fotvandrade några av dem till Stockholm. En kartläggning och uppmärkning av den gamla vägsträckningen ingår i deras projekt. Dalallmogens marsch till Stockholm 1743, "Stora daldansen" följde samma vägar. **Trons Lasse**, uppmärksam fotograf i Falun, och **Runar Tommila**, arkeolog, berättar om **dalfolkets "herrarbete" och årliga vandringar till Stockholm**, illustrerat med bild och film.

På skilda vägar strömmade arbetsfolket fram mot Sala. Därifrån ledde i stort sett endast en väg till Stockholm. Man gick över Långtora och Hjalsta. Från Grans gästgivargård i Bålsta finns de gamla vägarna kvar ända till Stäket. I förra nyhetsbrevet berättade jag om vägarna genom Upplands-Bro. Om projektet förverkligas kommer det att bli nytt liv längs dessa vägar.

För oss i Upplands-Bro som tagit del av händelserna år 1743 på gästgivargården i Tibble (Kungsängen) är projektet extra intressant. Det borde kunna uppmärksamma våra historiker om de motsägelsefulla historiska tolkningarna kring Dalupproret – "Stora daldansen". Det skulle vara intressant att få veta vad ansvariga historiker har att säga om dalallmogens egen förklaring (19 juni 1743!) till den stora protestmarschen. Hittills har endast professor Alf Åberg yttrat sig i saken trots att "vår tolkning" varit publicerad ända sedan 250-års minnet av händelsen 1993.

Onsd. 17 febr. kl. 19.00, Villa Skoga, Kungsängens centrum

Kartor

Häradskartorna från 1860 – (100:-)

Vi har nu kunnat ta fram en ny upplaga av de intressanta kartorna från 1860. Denna gång är hela kartan inklusive teckenförklaring på ett och samma blad. Kopieringen har skett på två A3 ark som klistrats samman. På grund av lägre framställningskostnader kan vi erbjuda hela kartan för 100:- Färgerna är bättre än i första upplagan. Skalan är i originalstorlek 1:50 000. En kort historik över kartserien bifogas. Av den finner man att serien började i södra Uppsala län år 1860 med Bro och Håbo härad. Serien avslutades på 1920-talet och från 1940-talet har vi de moderna kartorna i skal 1:10 000. Så snart sig göra låter kommer vi att ge ut även kartornas beskrivning från 1860.

De aktuella kartorna för Upplands-Bro är intressanta därför att de återger bygden sådan den var innan järnvägen anlades 1876. Man finner, som sig bör, att den största samhällsbildningen i Bro låg kring kyrkan. Det bergiga området vid Kungsängens station var helt obebyggt. Du kan studera några utsnitt ur kartan på vår internetsida. Vi har tagit fram ett 50-tal kartor. Intresset för dem är stort och vi har sålt många. De finns att köpa på biblioteken och vid våra sammankomster.

Kommunens nya fritidskarta – (25:-)

Den nya kartan över Upplands-Bro är i skala 1:40 000. Den är en utveckling av den tidigare Turistkartan från 1982 i skala 1:50 000. Den var en nyhet på sin tid genom att den i särskild typografi skildrade det äldre agrara samhället. Den nya kartan är ännu mer detaljerad.

Du kan utläsa funktionen hos gammal bebyggelse, såsom skolor, prästgårdar, ålderdomshem, kvarnar, tegelbruk, läns- och kronofogdeboställen. Ett 50-tal husgrunder runt om i skogarna har fått sina namn angivna, liksom ett tiotal ödebyar. Sjökrogar och ett 20-tal forna ångbåtsbryggor finns med. Du hittar runstenar, milstolpar, minnesstenar, fornborgar, fångstgropar, avrättningsplatser, gravfält och många andra fornminnen.

Du kan finna vägen till Rövargrottan, grafitgruvan, svinstian i eken, Galdåker, Gråtåker, Savolax och Karelen. Du får tips om var det finns skålgropar och jättegrutor. Jämfört med den äldre upplagan har antalet framkomliga mindre vägar och gångstigar lagts in. Den beskrivande texten på baksidan är för närvarande den mest aktuella; nya intressanta företeelser har framkommit sedan kartan 1982 och hembygdsboken 1984.

Kartan är producerad av kommunen i samarbete med UKF beträffande de många kulturhistoriska inslagen. Den kostar 25:- och finns att köpa på biblioteken. UKF har den till försäljning vid sina sammankomster. Texterna på baksidan finns också på UKF:s hemsida tillsammans med en klickbar karta och länkar till utförligare beskrivningar av intressanta platser.

Nytt medlemskap i UKF
Sätt in 80:- på pg 27 58 94-4

Inbetalningskort för medlemmar
bifogas detta brev.

Beslut om ny utgåva av hembygdsboken

Det hände i Upplands-Bro.

UKF/Börje Sandén har träffat avtal med kommunen om en ny reviderad och utökad upplaga av hembygdsboken, som varit utgången i många år. De flesta texterna kommer att bearbetas och nytt bildmaterial läggs in. Parallellt görs en CD-Rom-skiva med bearbetade texter från UKF:s internetsida och sådant material som inte får plats i den kommande hembygdsboken. Den elektroniska boken kommer att utnyttja samma bläddringsteknik som används på Internet, vilket innebär att du själv kan välja vilken väg du skall följa genom boken.

Vi räknar med att manus till pappersutgåvan skall vara klart om drygt ett år.

UKF:s metod för tryckning av böcker

I nyhetsbrev 1998-1 gavs en redgörelse för hur vi lyckats ta fram boken "Kuskens pojke" utan att behöva vända oss till ett tryckeri. Varje exemplar skrevs ut på vår laserskrivare och inlagorna togs direkt till bokbinderiet. Just nu är vi inne i ett utvecklingsarbete tillsammans med ett marknadsledande företag i laserskrivarbranschen. Syftet är att undersöka om det går att göra böcker med acceptabel utskriftshastighet även med färglaserskrivare. Om någon månad vet vi resultatet

Fortsatta tester på vår s/v laserskrivare visar att det går att göra böcker i större format med rimlig tidsåtgång. Detta format kommer vi att använda vid utskriften av det omfattande projektet med Patriotiska Sällskapets skriftserie mellan åren 1776 – 1813. Mera om dessa Hushållningsjournaler på annan plats.

UKF och Internet

UKF har om några månader funnits "ute på nätet" i tre år. Det är faktiskt en lång tid i detta sammanhang och vi tillhör de allra första inom hembygdsrörelsen som utnyttjade det nya mediet. Under denna tid har tekniken att göra hemsidor förfinats och vi har själva fått ett visst mått av erfarenhet att forma våra "sajter" på ett förhoppningsvis användarvänligt sätt.

Den som varit ute och surfat på nätet kan konstatera att sidorna kan formas på många olika sätt och att innehållet varierar i allra högsta grad. Det är budskapet vi vill förmedla. Det har varit utgångspunkten för uppläggningsen. Vi avstår medvetet från all möjliga rörliga och blinkande tekniska finesser, som de kommersiella företagen så gärna använder för att dra uppmärksamheten mot ett visst håll. Så småningom skall vi förvisso också använda "dynamiska sidor", men det skall ske med avsikten att användaren skall kunna göra sökningar i databaser och på så vis öka sin kunskap om bygdens kultur och historia, kanske kunna lyssna på någon intressant ortsbo som berättar om hembygden. Utvecklingen går för närvarande mycket snabbt på detta område i datavärlden, och vi investerar nu i modernare hjälpmedel för att kunna förverkliga intentionerna.

Fint betyg i InternetWorld.

Bland 244 sajt-tips i senaste numret sägs följande om UKF:s sidor

Vetenskap & Forskning

Upplands-Bro har eget forskningsinstitut !

www.algonet.se/~ukforsk

NY

En imponerande forskningsverksamhet bedrivs vid Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut. Institutets sajt är framförallt intressant för Upplands-Bro-bor. Sajten är ett ovanligt innehållsrikt exempel på hur lokal forskningsverksamhet bedrivs med hjälp av Internet. Skulle ni ha vägarna förbi Upplands-Bro? Besök då först länken Kortfattad beskrivning av sevärdheter i Upplands-Bro.

UKF på sökmotorn Evreka

Om du besöker vår hemsida kan du mycket snabbt få fram ett tvärsnitt av vad UKF har att erbjuda.

Klicka på **Evreka** på öppningssidan. Du kommer då direkt till den stora sökmotorns urval bland våra sidor.

Ett klick på UKF visar för närvarande 79 sajter.

Ett klick på det andra alternativet visar dessutom främmande sajter som länkat sig till UKF. Du finner med andra ord sådant som ligger inom UKF:s intresseområde. 118 sajter.

Runor från urtid till nutid

Föredrag 27/1 och 7/4 - studiecirkel 3/2, 24/2, 19/3 24/3 - exkursion 5/5

Runskriften har i vår kultur en längre historia än vårt vanliga alfabet. Så sent som på 1800-talet användes runor i delar av vårt land och under 1600-talet var runkunskapen enligt Martin Aschaneus vitt spridd bland folk. Han anger i sina rapporter från rundresor i bygderna till Bureus vilka som kunde både skära och läsa runor och vilka som bara kunde läsa.

Vi stöter även i vårt moderna samhälle på runinskrifter. Den som t ex besöker terminal 2 på Arlanda kan studera texten på en runsten som återfanns i samband med framdragandet av den nya Arlandabanan. Även på många andra ställen i vår omgivning finns runtexter att läsa. Ibland finns en skylt med tolkning till modernt språk skrivet med alfabet. Men visst vore det trevligt att själv kunna läsa originaltexten. Att kunna läsa runorna själv ger en annan direktkontakt med ristaren. Språket har visserligen förändrats en del, men stora delar av texten är ändå förståelig för en betraktare från det sena 1900-talet.

Du som är intresserad av att lära dig läsa runor får genom studiecirkeln grundläggande kunskaper i tolkning av framförallt de vikingatida runtexterna. Har du dator så får du genom cirkeln även True-Type-typsnitt med runtecken så att du kan skriva snygga runtexter direkt på datorn. Om du genom cirkeln får blodad tand finns det många runtexter som behöver nytolkas baserat på den kunskap om runtexter som finns idag. Många tolkningar är gjorda för över 50 år sedan och behöver ses över. Är du sedan intresserad av att jämföra runtexter från hela Norden så finns det en runtextdatabas som du kan installera på din dator och göra sökningar i. Välkommen med din anmälan!

Curt H Dahlgren

Vår nya småskriftserie finns att köpa på biblioteken

Nr 1 Ortnamnet Upplands-Bro. En studie av Curt H Dahlgren

- delvis ny tolkning av runtexten på Assurstenen.

Nr 2 Kommunvapnet för Upplands-Bro. Av Curt H Dahlgren

- förlagorna till kommunens logotype visar att den är en Odenfigur

Nr 3 Konsten att flyga. Tidsbild från 1909. Ur almanacka 1910.

- Luftskepp eller andra flygdon. Vad trodde professorn på Tekniska högskolan?
Skrifterna kostar 30:-

Upplysningar om UKF:s verksamhet

Börje Sandén, Målarvägen 19, 197 30 Bro

08-582 40 515; fax 08-582 413 55

pg 27 58 94-4

E-post: ukforsk@algonet.se

Internetadress: www.algonet.se/~ukforsk

Curt Dahlgren, ordf. Glimmerstigen 8, 196 33 Kungsängen, 08-581 702 45

Thore Isaksson, Saltstigen 22, 196 33 Kungsängen, 08-581 712 40

Bengt Borkeby, Snövitvägen 28, 175 70 Järfälla 08-583 540 06

